

4.

Nyelvspecifikus szövegösszefüggés-hordozók és konstringenciaítélet

NAGY ANDREA

1. Konnexió, kohézió vs. konstringencia

A szemiotikai textológia egy szöveg jelentésfolytonosságának vizsgálatában, a szövegértelmezés-szerveződés explicit módon való leírásában központi fogalomként használja a konstringenciát. „A konstringencia jelensége, amelyet Petőfi S. János vezetett be a szöveg-összefüggés leírásának szemiotikai textológiai kontextusába, egy mondatláncolatához a befogadás során rendelhető tényállás összefüggőségét jelenti. A szöveg szövegértékűségét (az összefüggőségének a megítélését) a valóságvonatkozás síkjára utalja függetlenül attól, hogy a nyelvi megformáltság síkján teremtődik-e grammatikai és/vagy szemantikai összefüggés (kohézió, konnexitás), vagy sem” – mutat rá Dobi Edit (2015: 127) a konstringencia fogalmának a szemiotikai textológiai szövegértelmezésben játszott szerepére. Petőfi S. János koncepciójában ugyanis, a „klasszikus” szövegtani hagyomány konnexió-kohézió-koherencia fogalomhármására épülő felfogásával szemben, egy verbális képződmény textualitásának egyedüli kritériuma az, hogy a befogadó az interpretáció során a kommunikátum által feltételezetten kifejezett tényállás-konfigurációt összefüggőnek, konstringensnek ítéli-e. Ezt a következőképpen fogalmazza meg: „[...] szövegnek nevezek minden olyan (verbális vagy verbális összetevőt is tartalmazó) nyelvi képződményt, amely egy adott vagy feltételezett kommunikációs helyzetben, egy adott vagy feltételezett funkciónak (intenciónak) eleget tevő, összefüggőnek és teljesnek¹ tekinthető *tényállás-konfigurációt* juttat kifejezésre összefüggő és teljes megformáltságúnak tekinthető *szövegmondat/szövegmondatlánc* formájában” (Petőfi S. 2009: 25).

A szemiotikai textológia tehát a szövegnek ítéletesség legfőbb tényezőjévé az értelemszervező tudati háttérrel mozgósító jelhasználót, elsősorban a befogadót teszi meg, aki egy szövegszerű nyelvi képződmény feltételezetten kifejezett valóságvonatkozásáról az elméjében létrejött kép összefüggősége alapján alkot ítéletet. Ha ez a mentális kép számára olyan összefüggő konstringens tényállás-konfigurációként jelenik meg, amelyet a valóságos vagy egy lehetséges világ

¹ A tényállás-konfiguráció teljességének kritériuma, az összefüggőség kritériumával ellentétben, nem tekinthető a textualitás alapvető feltételének. Lásd Dobi Edit (2012: 108) erre vonatkozó megjegyzését: „[...] az összefüggőség kritériumát tartom valódi feltételnek a szövegszerűség megítélésében. A teljesség sérülése az elemi textualitásjegyeket kevésbé kérdőjelezi meg.”

részeként el tud fogadni, a nyelvi képződményt koherens szövegnek tartja. „Ha nem, az adott konfigurációt (együttest) nem tarthatjuk konstringensnek, s ennek következtében az adott verbális képződményt nem tarthatjuk koherensnek, más szóval nem tarthatjuk szövegnek” (Petőfi S. 2009: 67).

Tanulmányok sora foglalkozott már – az *Officina Textologica* eddigi kötetekben is – a konstringenciajelenséggel, vizsgálva egyrészt helyét, szerepét a szemiotikai textológia fogalomrendszerében, a szöveg értelemszerveződésének explicit leírásában (vö. Dobi 2011, 2012, 2016, 2021, valamint a jelen kötetben szereplő tanulmánya; Petőfi S. 2004a, 2004b, 2009), másrészt görcső alá véve a szöveg nyelvi szerveződésével, a szövegjelentés különböző síkjaival való kapcsolatát (vö. Dobi 2010, 2013, 2019; Nagy 2012, 2016). Ezek a munkák szövegrészletek és mondatláncok elemzése alapján egyöntetűen arra mutatnak rá, hogy a szöveg nyelvi szövetének grammatikai jól formáltsága és/vagy lexikai-szemantikai konzisztenciájának explicit kifejeződése nem előfeltétele és nem szükség-szerű tényezője a szövegértékűségnek, mivel egy megnyilatkozásban a szövegmondatláncok által (feltételezetten) kifejezett értelemösszetevők összefüggései nem manifesztálódnak szükségszerűen a szöveg nyelvi síkján. Ugyanakkor magától értetődőnek tűnik az is, hogy egy verbális kommunikátum nyelvi szerveződése nem választható el az általa (feltételezetten) utalt valóságvonatkozástól, hiszen mind a referenciális, mind a kommunikatív, és adott esetben az asszociatív jelentés (lásd Dobi 2013) létrehozásának is a kommunikátum nyelvi megformáltságának alkotóelemei és a hozzájuk rendelhető jelentésegységek képezik az alapját (vö. Petőfi S. 2004a).

Jelen tanulmány rövidszövegek elemzése révén azt vizsgálja, hogy a vehikulum nyelvi komponensei és a befogadói tudásbázisok miként járulnak hozzá a befogadó konstringenciaitéletéhez. Emellett arra a kérdésre is keresi a választ, hogy az elemzett példákban tetten érhető-e Dobi Editnek (2019: 535) a spontán szövegértelmezői attitűdre vonatkoztatott konstringencia-álláspontja, mely szerint „a konstringenciaitélet a befogadás folyamatában nem „következtetés” (ahogy ezt némely szakirodalmi áttekintés rendszerezése sugallja), hanem jóval inkább „megelőzi” a nyelvi struktúrában tetten érhető összefüggések leképezését”.

2. Nyelvi és nem nyelvi komponensek a konstringenciaértelmezésben: példaelemzések

A szövegösszefüggés nyelvi és tényállás-specifikus síkjainak lehetséges relációit az *Officina Textologica* 17. kötetében megjelent tanulmányom alábbi, elrendezésében módosított táblázata foglalja össze (Nagy 2012: 44). Az itt szereplő nyolc összefüggés-viszony szolgál a következő példaelemzések alapjául.

a szöveg	nyelvspecifikus összefüggősége		tényállás-specifikus összefüggősége		textualitása
	konnex	kohezív	konstringens		koherens
1.	+	+	+	→	+
2.	+	+	-	→	-
3.	-	+	+	→	+
4.	-	+	-	→	-
5.	+	-	+	→	+
6.	+	-	-	→	-
7.	-	-	+	→	+
8.	-	-	-	→	-

Fontos megjegyezni, hogy a táblázatban nem konstringensnek, s ezáltal nem koherensnek ítélt szövegek inkohereciáját célszerűbb relatív inkohereciának vagy részleges koherenciának tekinteni (vö. Csúry 2017). Egy adott mondatláncolathoz rendelhető jelentéskomponensek értelmezésének ugyanis csupán egy része alapul kollektív tudáson, másik része a befogadó egyéni tudati tartalmain, intuícióján, szándékán, mentális állapotán és a kommunikációs helyzet számos egyéb, a befogadóhoz köthető tényezőjén. Ennek megfelelően előfordulhat olyan helyzet, amikor egyazon szövegre vonatkozóan különböző befogadók eltérő konstringencia-, és ebből fakadóan koherenciaítéletet fogalmaznak meg (vö. Nagy 2016). Így tehát az alábbi példaelemzésekben feltárt lehetséges/valószínű konstringencia-relációk mellett, mivel ezek csupán egyetlen interpretátor értelmezői attitűdjének lenyomatai, nem zárható ki, hogy más befogadók ezektől eltérő tényállás-összefüggőségeket is értelmezhetnek bennük. Ugyanakkor tapasztalati tény, hogy hétköznapi (azaz nem irodalmi) szövegek értelmezése egy kommunikációs közösségen belül – a közös ismeretek alapján – nagyon hasonló eredményt ad, mivel „[m]ég amikor többféle lehetséges viszony lenne is felállítható [minden jelentéssel rendelkező elem és annak szövegkörnyezete között], ezek egyike-másika kielégítőbb vagy valószínűbb a többinél, és ezért előnyt élvez” (Beaugrande–Dressler 2000: 61).

Emellett nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a szöveg tematikus progressziójának, az értelemszerkezet folyamatos épülésének, módosulásainak függvényében dinamikusan változhat a befogadó konstringenciaítélete. Ennek következtében pedig, „főleg terjedelmesebb diskurzusproduktumok esetében – előfordulhat az, hogy különböző részeikhez vagy értelemszerveződésük különböző szintjeihez az értelmező különböző koherenciaítéleteket társít” (Csúry 2017: 25).

Mindezek alapján feltételezhető, hogy épp a részleges koherenciát mutató szövegek vizsgálata szolgálhat több információval arról, milyen tudásbázis-elemek járulhatnak hozzá a befogadó pozitív konstringenciaítéletéhez.

2.1. Nyelvi síkon összefüggést mutató vehikulumok konstringenciája

Az alábbi szövegekben a vehikulum nyelvi síkja, mind grammatikai kötéseit, mind fogalmi jelentésviszonyait tekintve összefüggőséget mutat. A feltételezetten utalt tényállás-együttesre azonban – még az ilyen prototipikusnak tekintett szövegek esetében is – vonatkozhat pozitív és negatív konstringencia-ítélet egyaránt.

A táblázat 1. esete: nyelvi sík összefüggősége: +konnex, +kohezív; tényállás-relációk: +konstringens.

- (1) *Holnap én fogok bevásárolni. Halat és gyümölcsöt is kell vennem.
Be fogok ugrani a piacra.*

Az (1) példa mondatláncolatához rendelhető tényállások összefüggőségének alapját a befogadóban a *bevásárolni* ige által aktivált forgatókönyv jelenti. A 'bevásárlás' mint fogalmi séma megjelenése az első mondatban előhívja a befogadó elméjében azt a mentális tudáskeretet, amelybe a rákövetkező mondatok *halat, gyümölcsöt* és *piacra* szavai azáltal illeszthetők be, hogy a fogalmi séma részlegesen kifejtett elemeinek tekinthetők. A 'bevásárolni' ige a tudáskeret-aktiválással előzetes konstringencia-várakozást teremt, majd a szövegértelmezés folyamatában a befogadó mentális sémájának és a tényleges bemeneti adatok folyamatos illeszkedésének köszönhetően a pozitív konstringenciaitélet meg is valósul. A befogadó a felismert fogalmi sémára támaszkodva képes kiegészíteni a hallott szöveget a verbálisan ki nem fejtett, de tapasztalati tudásából kikövetkeztethető (egyénenként természetesen némi eltérést mutató) elemekkel, és a feltételezetten utalt tényállások között például a következő logikai kapcsolatot tudja felállítani: 'Holnap én fogok bevásárolni, és mivel halat és gyümölcsöt is kell vennem, nemcsak a szupermarketbe megyek, hanem be fogok ugrani a piacra is, mert halat és gyümölcsöt ott szoktam/szeretek venni'.

Az utalt tényállás-együttes összefüggőségéhez nyelvi síkon, a fogalmi sémából eredő szemantikai kapcsolatokon túl grammatikai kötések is hozzájárulnak: az *én* személyes névmás, a *fogok, vennem, fogok* egyes szám első személyű igealakok, illetve a *fogok* segédigével két mondatban is expliciten kifejezett jövő idő a szöveg konnexitását biztosító elemek, amelyek ugyanakkor a szöveg konstringenciájához is hozzájárulnak azzal, hogy megteremtik és a szövegfeldolgozás folyamatában biztosítják a megnyilatkozási nézőpont és időviszonyok fókuszban tartását.

A táblázat 2. esete: nyelvi sík összefüggősége: +konnex, +kohezív; tényállás-relációk: –konstringens.

Az ebbe a típusba tartozó verbális megnyilatkozások nyelvspecifikus síkjai ugyan összefüggőek, mégsem tudunk a belőlük leképezhető jelentéshez szervesen összefüggő valóságvonatkozást rendelni. Ennek legyakoribb hétköznapi példái a használati útmutatók, termékismertető, reklámok „furcsának” talált szövegei.

- (2) *Köhögéscsillapító szirup gyermekeknek: A készítmény kizárólag 2-12 év közötti gyermekek kezelésére szolgál. A szirup tartalmaz 2,5 térfogat% etanolt (alkoholt). Alkoholprobléma esetén a készítmény ártalmatlan. Terhes vagy szoptató nők, gyermekek és magas rizikófaktorú betegek (pl. májbetegség vagy epilepszia) esetén a készítmény szedése megfontolandó.*

A (2) példa mondataihoz rendelhető tényállások konstringenciaitélete – az előző példához hasonlóan – fogalmi sémán alapul: egy gyógyszerrel kísért szövegről lévén szó, amelyben a *köhögéscsillapító szirup gyermekeknek* címként azonosítható, a befogadóban aktiválódik a 'gyógyszertájékoztató' tudáskerete. A gyógyszerek hatóanyagait, alkalmazását és mellékhatásait leíró betegtájékoztatók olyan egizotópiás szakszövegek, amelyekben a szövegfókuszban álló elemhez, itt a *köhögéscsillapító szirup gyermekeknek* szószerkezethez, rendre újabb és újabb propozicionális tartalmak kapcsolódnak. A 'gyógyszertájékoztató' fogalmi séma és a rá jellemző állandó témára épülő részletes kifejtés tehát ebben az esetben is pozitív konstringencia-várakozást vált ki a befogadóban.

A szöveg nyelvi síkjának jól formáltsága is ebbe az irányba hat: a szövegmondatok tematikus helyén álló *a készítmény, a szirup, a készítmény, a készítmény (szedése)* fogalmi anafórán alapuló korreferenciát valósít meg a *köhögéscsillapító szirup gyermekeknek* szószerkezettel. Az állandó témára épülő tematikus progresszió mellett a *kezelésére, a rizikófaktorú, a betegek, a májbetegség, az epilepszia, a szedése* szavak jelentése is erős kohéziót valósít meg, a predikátumok jelen idejű egyes szám harmadik személyű alakjai pedig mint grammatikai kötések járulnak hozzá a nyelvi sík összefüggőségéhez.

A befogadó mégsem érzi konstringensnek az utalt tényállás-együttest. Ez arra vezethető vissza, hogy a 'gyógyszertájékoztató' fogalmi sémának olyan összetevői jelennek meg ebben a szövegben, amelyek által utalt tényállások – a befogadó kollektív jellegű tapasztalati tudása alapján – nem illeszthetők a fogalmi séma aktuálisan megvalósult változatába. Bár a 'gyógyszertájékoztató' fogalmi sémának általában valóban inherens elemei egyrészt a terhes vagy szoptató nőkre, másrészt a gyógyszereszedéssel egyidejű alkoholfogyasztásra vonatkozó információk, ebben az esetben ezek értelmezhetetlen, az aktuális fogalmiséma-változattal nem kompatibilis összetevők, hiszen a *terhes vagy szoptató nők*, illetve az *alkoholproblémák* szavak által utalt tényállások nem tekinthetők összefüggőnek a címben lévő *gyermekeknek* szó és az első szövegmondat jelentéskomponenseiből

leképezhető jelentéshez rendelhető tényállással. Ugyanígy *a készítmény kizárólag 2–12 év közötti gyermekek kezelésére szolgál és a gyermekek esetén a készítmény szedése megfontolandó* mondatok által utalt tényállások ellentmondást tartalmazónak, egymást kizáró tényállásoknak minősíthetők.

A szöveginterpretáció során tehát a befogadóban a szöveg által utalt tényállások és a valóságra vonatkozó tapasztalati tudása között feszülő ellentmondás alapján keletkezik – előzetes pozitív konstringencia-várakozása és a szövegrészlet erős nyelvi-jelentéstani kötése ellenére – folyamatos negatív konstringencia-benyomás.

A nyelvi megformáltság és a tényállás-specifikus összefüggőség síkjainak ezt a relációját megvalósító szövegdarabok, bár a konstringencia hiánya miatt nem minősülnek (teljesen) koherensnek, valószínűleg elég jelentős részét képezik a verbális megnyilatkozásoknak. Szövegdarabot említettem, mert véleményem szerint a grammatikai-szemantikai szempontból jól formált, ugyanakkor nem konstringens megnyilatkozások egy adott szövegegésznek inkább csak egyes részeire lehetnek jellemzők, azaz egy egészében koherensnek ítélt szöveg kisebb részét alkothatják a nem vagy részben nem konstringens, s ezáltal nem koherens szövegrészek. Ilyen helyzet fordulhat elő például elképzelt szövegvilágok (sci-fi, fantasy művek) kiépülésekor is, leginkább a mű elején vagy tematikus váltásainál a befogadó számára ideiglenesen nem konstringens jelentéskomponenseket tartalmazó szövegrészek esetében. De ide tartoznak a nyelvileg jól formált párbeszédek egyes pontjain előforduló félreértések (ahol például a partnerek nem azonos szándékkal vagy a beszélgetés tárgyára vonatkozóan nem azonos tudással/hiedelemmel vesznek részt az interakcióban), vagy az olyan ironikus megnyilatkozások, amelyekben a megnyilatkozás címzettje nem ismeri fel az iróniát (a kontextusra vonatkozó téves hiedelemből vagy esetleg bizonyos nyelvhasználati ismeretek hiányából fakadóan). Feltételezhető tehát, hogy prototipikusnak, nyelvileg jól formálnak tartott szövegek esetében mindazok a kommunikációs tényezők, amelyek a befogadót a szöveg koherenciájára vonatkozó ítéletében befolyásolják (lásd Nagy 2016: 48), valójában már a konstringenciaitéletre hatással bíró tényezőknek tekinthetők.

2.2. Nyelvi síkon részlegesen összefüggést mutató vehikulumok konstringenciája

A következő két rövidszöveg lehetséges konstringencia-relációinak feltárását csupán szemantikai kötések segítik.

A táblázat 3. esete: nyelvi sík összefüggősége: –konnex, +kohezív; tényállás-relációk: +konstringens.

- (3) *Holnap én fogok bevásárolni. Halat és gyümölcsöt is felírt Kata a listára. A piac szerencsére útba esik.*

A (3) példaszöveg jelentésfolytonosságának biztosításában grammatikai utalóelemek nem vesznek részt (gyenge konnexiós kapcsolatnak legfeljebb a *felírt* és az *esik* igék egyes szám harmadik személyű igeragja minősülhet, az eltérő igeidő azonban a viszonyérzékelés ellen hat). A jelentésfolytonosság szempontjából az tűnik meghatározónak, hogy a rövidszöveg első mondatában szereplő *bevásárolni* a 'bevásárlás' tudáskeret aktiválásával – az (1) példához hasonlóan – konstingencia-várakozást idéz elő a befogadóban. Így a következő mondatok *halat*, *gyümölcsöt*, *listára*, *piac* lexikális elemek jelentései nemcsak kohéziós kapcsolatban vannak egymással és a tudáskeret *bevásárolni* hívószavával, hanem egyúttal részlegesen kifejtett összetevői az aktivált fogalmi sémának. A jelentéskomponenseikhez rendelhető tényállás-együttest pedig azáltal ítélteti a befogadó konstingensnek, hogy a kontextusra vonatkozóan a következő tapasztalati tudása lehet: 'a bevásárlást általában megelőzi a bevásárlólista elkészítése', illetve 'vannak, akik a friss árukat, mint például a halat és a gyümölcsöt nem supermarketben, hanem a piacon szeretik megvásárolni'.

A táblázat 4. esete: nyelvi sík összefüggősége: –konnex, +kohezív; tényállás-relációk: –konstringens.

- (4) *Holnap én fogok bevásárolni. A magyarok nem gyakran vesznek halat. A piac tele volt szebbnél szebb áruval.*

A fenti rövidszöveg mondatai eltérő igeidőkben, személyben, számban álló igealakokat tartalmaznak, tehát konnexitás nincs közöttük, és egyéb grammatikai kötést létesítő utalóelemet sem tartalmaznak. Kohéziót a *vesznek*, a *halat*, a *piac*, az *áruval* lexikai elemek jelentése hordoz, melyek – az (1) és a (3) példához hasonlóan – szemantikai kapcsolatban állnak az első mondat *bevásárolni* szavával, ezáltal ebben az esetben is a 'bevásárlás' fogalmi séma részlegesen kifejtett összetevőinek tűnhetnek. Azonban az aktivált tudáskeret érvényessége már a második mondatban felfüggesztődik: a többes számú, általános jelentésű *a magyarok* alany hirtelen témaváltást és ezzel nézőpontváltást is jelent az előző mondat egyes szám első személyű személyes névmásához képest; a hozzá tartozó *vesznek* predikátum pedig szintén olyan generikus érvényű tényállásra utal, amely – a valóságra vonatkozó befogadói tudás alapján – nem értelmezhető szervesen összefüggő tényállásnak az első mondat *én* személyes névmásához és egyes szám első személyű predikátumához rendelhető specifikus jellegű tényállással. Hasonlóképpen, a második és a harmadik mondatokhoz rendelhető tényállások is a generikusan (*a magyarok*), illetve a specifikusan referáló eltérő té-

mák (az *a piac* főnévi csoport határozott névelője a kommunikációban résztvevők által ismert piacra utal) és tényállások miatt nem alkotnak konstringens tényállás-együttest. Emellett az első mondat jövő és a harmadik mondat múlt idejű predikátumaihoz rendelhető tényállások – szintén a valóságra vonatkozó háttérismeretek alapján – sem konstringensek: az a tény, hogy a piacon a múlt egy adott időpontjában szép áru volt, nem áll értelmezhető logikai viszonyban egy jövőre vonatkozó bevásárlással. Megjegyzendő, hogy a létige jelen idejű alakjával már konstringensnek minősülne a két mondat által utalt tényállás-konfiguráció ('Holnap én fogok bevásárolni, és a piacra megyek, mert a piac tele van szebbnél szebb áruval. '), ami rámutat az igei személyragok nemcsak konnexitást biztosító, hanem akár konstringencia-benyomást teremtő szerepére. A (4) rövidszöveg mondataihoz rendelhető tényállások nem konstringens volta azonban alapvetően nem a grammatikai utalóelemek hiányából fakad, hanem abból, hogy a közlő a befogadó figyelmét olyan bemeneti dolog- és eseménymegnevezésekre irányítja, amelyek a megnyilatkozó nézőpontjából aktivált 'bevásárlás' konvencionális cselekvéssorában nem relevánsak, annak mentális modelljébe nem illeszthetők, és amelyek ennek következtében – a befogadó tapasztalati tudása alapján – nem tekinthetők összefüggő valóságvonatkozásnak.

A következő két rövidszöveg közös jellemzője, hogy a mondatláncolat által utalt tényállások összefüggőségének értelmezéséhez kizárólag grammatikai utalóelemek járulnak hozzá, nyelvi-fogalmi háló nem áll rendelkezésre.

A táblázat 5. esete: nyelvi sík összefüggősége: +konnex, –kohezív; tényállás-relációk: +konstringens.

- (5) *Holnap én fogok bevásárolni. Az autóm még nem javították meg.
Hatra állítom a telefonom ébresztőjét.*

Az (5) példa mondatai a nyelvi megformáltság grammatikai síkján erős összefüggést mutatnak: az *én* személyes névmás, a *fogok, állítom* igék igeragja, valamint az *autóm* és a *telefonom* szavak birtokos személyragja által megvalósuló egyes szám első személyű utalás a szöveg konnexitását biztosító eszköz. Kohéziót hordozó utalóelemek azonban nem támogatják a mondatjelentések összefüggését: a *bevásárolni*, az *autó*, a *megjavítani*, a *telefon*, az *ébresztő* összetevők jelentése nem tartozik azonos szemantikai mezőbe. A mondatláncolathoz rendelhető tényállások – a nyelvi sík csupán részleges összefüggősége ellenére – mégis konstringensnek minősülnek. A 'bevásárlás' fogalmi séma aktiválódása ugyanis elindítja a befogadóban azt a komplex mentális folyamatot, amelynek során a befogadó a fenti lexikális elemek jelentését mint a fogalmi séma összetevőit igyekszik egymás mellé helyezni úgy, hogy egyrészt a fogalmi séma tekintetében relevánsnak tűnő háttérismeretei mozgósításával, másrészt a szö-

vegmondatok tényállásaihoz rendelt asszociációk révén rekonstruáljon a tényállások között egy olyan viszonyt, amelyet a valóságos világ részeként el tud fogadni.

Így az első két szövegmondat összefüggőségének hátterét először is az *én* személyes névmás és az *autómat* birtokos személyragja kapcsolatából eredő előfeltevés, miszerint 'a közlőnek van autója', másodsorban pedig az a nyelvileg nem kifejtett, de kollektív háttértudásból mozgósítható előfeltevés jelentheti, hogy a közlő 'mint sokan mások, a bevásárlást autóval szokta elintézni'. A második és harmadik mondat tényállásainak konstringenciája egyrészt azon az előfeltevésen alapulhat, hogy autó híján 'gyalog/busszal/kerékpárral stb. kell majd mennie', másrészt azon a kollektív tapasztalati tudáson, hogy 'gyalog/busszal/kerékpárral stb. több időbe kerül a bevásárlás', harmadrészt pedig egy újabb előfeltevésen: 'a közlő nem szeretne később végezni annál, mint amikor autóval intézi a bevásárlást'. Ezeknek a kollektív és egyéni háttérismereteknek, illetve ezek asszociatív kapcsolatának köszönhetően tehát a befogadó a következő összefüggő valóságvonatkozást rendelheti az elemzett rövidszöveghez: 'Holnap én fogok bevásárolni. A bevásárlást autóval szoktam elintézni, de az autómat még nem javították meg, ezért holnap gyalog/busszal/kerékpárral stb. kell majd mennem. Gyalog/busszal/ kerékpárral stb. azonban több időbe kerül a bevásárlás, mint autóval. Tehát, ha nem akarok a szokásosnál később végezni, korábban kell felkelnem, ezért hatra állítom a telefonom ébresztőjét'.

Jóllehet az egyes szám első személyű utalás mint konnexiós kötés létrehoz egy egyes szám első személyű közlőre vonatkozó értelmezési keretet, az azonos szemantikai mezőbe tartozó, a fogalmi sémát kitölteni képes lexikai elemek hiánya miatt a szövegmondatok által utalt tényállások összefüggősége nagymértékben a befogadó kollektív és egyéni háttérismeretein, a belőlük fakadó előfeltevésain, valamint asszociációin alapul. A funkcionális kognitív pragmatika által közös figyelmi jelenetnek nevezett diskurzushelyzetben ugyanis a megnyilatkozó „mindig számíthat arra, hogy a befogadó a megnyilatkozások értelmezésekor képes és hajlandó a kontextuális ismeretek mozgósítására. Ennélfogva ezeket az ismereteket szükségtelen nyelvi formába öntenie”, azaz a referenciális jelenetek értelmezése legtöbbször – mint az (5) példában is – a „kifejtettség és a kifejtetlenség összjátéka” (Tátrai 2021: 545).

A táblázat 6. esete: nyelvi sík összefüggősége: +konnex, –kohezív; tényállás-relációk: –konstringens.

- (6) *Holnap én fogok bevásárolni. Az autóm zöld. A telefonom kártyafüggetlen.*

A (6) példa mondatláncolatában – az (5) példához hasonlóan – konnexitást eredményező grammatikai kapcsolat van az *én* személyes névmás és az *autóm*, illetve a *telefonom* szavak birtokos személyragja között, emellett a második és harmadik mondat jelen idejű predikátuma is szintaktikai kötést hordoz. Kohezív összefüggés nem állapítható meg a mondatokat alkotó összetevők jelentése között. A 'bevásárlás' fogalmi séma aktiválódása ebben az esetben is konstringencia-várakozást kelt, azonban a szövegmondatok jelentéséből leképezhető jelentéshez nem rendelhető összefüggőnek minősíthető tényállás-együttes. Egyrészt az *autó* és a *telefon* lexikális elemek nem tekinthetők a 'bevásárlás' fogalmi séma inherens összetevőinek, másrészt a *zöld* és a *kártyafüggetlen* melléknevek az adott dolognak (viszonylag) állandó tulajdonságát jelölik, emiatt nem képesek a velük viszonyba hozott főneveket az első mondat által előhívott és az egyes szám első személyű utalással aktualizálódott 'bevásárlás' fogalmiséma-specifikus kontextusához lehorgonyozni. A közlő tehát olyan általános jellegű ismereteket helyez előtérbe ('az autó zöld', 'a telefon kártyafüggetlen'), amelyeket a befogadó – kollektív jellegű tapasztalati tudása alapján – az adott kontextusra vonatkozóan ('bevásárlás') nem tart releváns ismeretnek, ezáltal pedig összefüggő valóságvonatkozást sem tud hozzájuk rendelni.

Érdekes megfigyelni, hogy amennyiben az általános tulajdonságot jelölő mellékneveket olyan kevésbé prototipikus melléknevekre cseréljük, „amelyek változó állapotot vagy közvetlenül kevésbé tapasztalható tulajdonságot jelölnek” (Tolcsvai Nagy 2021: 73), vagy esetleg olyan igei predikátumokra, amelyek szintén változó, csupán ideiglenesen fennálló állapotot fejeznek ki, a mondatokból leképezhető jelentéshez valószínűleg a befogadók nagy része képes összefüggő tényállás-konfigurációt rendelni, mivel a predikátumok specifikus, relatív tulajdonságot hordozó jelentése kompatibilis a specifikus kontextussal. Így például a *Holnap én fogok bevásárolni. Az autóm rossz/lerobbant. A telefonom használhatatlan/elveszett.* mondatláncolatban a *rossz* és *használhatatlan* melléknevek, illetve a *lerobbant* és az *elveszett* igék jelentése aktiválja a 'negatív események láncolata' vagy 'katasztrófasorozat' névvel megnevezhető forgatókönyvet, amelyet a világra vonatkozó tapasztalati tudásunk alapján beilleszthetőnek tartunk bármely emberi tevékenységre vonatkozó mentális modellbe, így a 'bevásárlás' fogalmi sémába is. Ennek megfelelően a fenti mondatláncolatból leképezhető jelentéshez például a következő összefüggő, negatív gradációt megvalósító tényállás-konfiguráció rendelhető: 'Nem elég, hogy holnap én fogok bevásárolni, de ráadásul az autóm is rossz/lerobbant, és még a telefonom is használhatatlan/elveszett'.

2.3. Nyelvi síkon összefüggést nem mutató vehikulumok konstringenciája

Az alábbi mondatláncolatok lehetséges konstringencia-relációinak feltárását sem grammatikai, sem nyelvi-fogalmi síkon nem támogatják utalóelemek.

A táblázat 7. esete: nyelvi sík összefüggősége: –konnex, –kohezív; tényállás-relációk: +konstringens.

- (7) *Holnap én fogok bevásárolni. Az egész város fel van túrva. Még jó, hogy feltalálták a biciklit.*

A (7) példa mondatláncolatának jelentésfolytonosságát grammatikai utalóelemek nem támogatják: az első mondat egyes szám első személyű alanyára jövő idejű predikátum vonatkozik, a következő mondat egyes szám harmadik személyű alanyára jelen idejű, a harmadikban pedig a többes szám harmadik személyű alanyt az ige múlt idejű személyragja fejezi ki. Kohéziós kapcsolat sem állapítható meg a mondatok lexikális elemei között: a *bevásárolni*, a *város*, a *feltúr*, a *feltalál*, a *bicikli* szavak jelentése nem alkot homogén jelentéssíkot. A nyelvi összetartó elemek hiánya ellenére az egyes mondatok által utalt tényállások szerves egységet alkotóknak tekinthetők. A pozitív konstringencia-várákozást ebben az esetben is a 'bevásárlás' fogalmi séma aktiválódása által teremtett egységes értelmezési keret jelenti, amelybe a befogadó a szövegmondatok nyelvi elemeiből leképezhető, szétartó jelentéskomponenseit igyekszik – mint a séma összetevőit – beleilleszteni. A rövidszöveg által feltételezhetően utalt tényállások összefüggőségének rekonstruálása – a grammatikai és a szemantikai összetartó erők hiányából fakadóan – a befogadótól nagyobb mentális erőfeszítést kíván. Nemcsak a bevásárlásra vonatkozó tapasztalati tudására van szüksége, hanem a megnyilatkozás kontextusára, elsősorban a megnyilatkozó kontextusbeli tér- és időbeli helyzetére vonatkozó ismeretekre, valamint arra, hogy az ekként hozzáférhetővé tett információk között olyan asszociatív kapcsolatot legyen képes felállítani, melyet a valóságvonatkozás szerves részeként tud elfogadni. A szövegmondatok által utalt tényállások és a közöttük lévő relációk sikeres referenciális értelmezése ugyanis a „relevánsnak tűnő háttérismereteknek a résztvevői perspektívákhoz kötött mozgósítását, alkalmazását” (Tátrai 2021: 545) jelentő contextualizáció révén lehet sikeres.

Ennek megfelelően a (7) szöveg második és harmadik mondatához rendelhető tényállás-együttes pozitív konstringenciaítéletének vagy az képezheti az alapját, hogy a közlő tér- és időperspektíváját a befogadó a kommunikációs helyzetben való részvétele miatt osztja, vagy pedig a befogadó kollektív jellegű tapasztalati tudása alapján tudja előhívni azt a háttérismeretet, hogy 'az útépitések dugókat szoktak okozni a városi közlekedésben, ezért ilyenkor gyorsabb kerékpárral közlekedni, mint autóval/busszal'. Mivel az elemzett, saját gyűjtésű példa egy olyan élőszóbeli megnyilatkozás volt, amelyben a közlő és a befogadó (két kerékpárt toló nő) egy időben (nem sokkal karácsony előtt), egy térben (Debrecen egyik utcáján) tartózkodott, azaz a kommunikációs partnerek közös figyelmi jelenete és a referenciális jelenet ugyanabban a fizikai világban zajlott, ezért a

második szövegmondat jelen idejű predikátuma és *az egész város* főnévi kifejezés határozott névelőjének referenciája könnyen értelmezhető volt a befogadó számára.

Ha azonban a referenciális jelenet perceptuálisan nem figyelhető meg, akkor a befogadó a két mondat jelentéséhez rendelhető tényállások viszonyának értelmezésében kizárólag a valóságra (a városi közlekedési dugókra, a kerékpárral való közlekedésre) vonatkozó, tapasztalati úton szerzett háttérismereteire támaszkodhat. Emellett, ez utóbbi esetben, a tényállás-komplexumra vonatkozó pozitív befogadói konstringenciaítéletet az az implicit tartalom is támogatja, hogy 'mivel a közlő örül annak, hogy létezik a kerékpár jármű, valószínűleg van a közlőnek kerékpárja'.

A második és a harmadik mondat között ilyen módon összefüggőnek értelmezett tényállás-reláció pedig az első mondat által előhívott 'bevásárlás' fogalmi sémába a cselekvés és annak eszköze közötti asszociatív viszony révén illeszthető be. Így az alábbi szervesen összefüggő valóságvonatkozás rendelhető a (7) példaszöveghez: 'Holnap én fogok bevásárolni, de mivel az egész város fel van túrva, és ilyenkor a közlekedési dugók miatt gyorsabb kerékpárral közlekedni, mint autóval/busszal, inkább biciklivel fogok menni'.

Az ilyen sem nem konnex, sem nem kohezív szövegek jelentéséhez rendelhető tényállás-komplexumok konstringensnek ítéletében, mint látható, alapvető szerepe van a megnyilatkozó és a befogadó közös kontextuális ismereteinek, melyeket „előhívhatóságuk kölcsönössége jellemez: a diskurzus résztvevői feltételezik egymásról a közös, legalább részben azonosan aktiválható háttértudást” (Tátrai 2021: 545). Ez a kommunikációs partnerek közös figyelmi jelenetében létrejövő, kölcsönösen előhívható és megértett kontextus az, amely által összefüggőnek minősülnek, értelmet nyernek a nyelvi elemek széttartó jelentéskomponenseihez rendelhető tényállások például az alábbiakhoz hasonló szövegmondatokból álló hétköznapi üzenetekben: *Ebéd a mikróban. Hívd fel a nagyit! Buksit meg kellene sétáltatni. Csak 6-ra fogok hazaérni. vagy Kávé a tűzhelyen. Égve hagyta a folyosón a villanyt. Ma túlórázni fogok.* Így például az első mondatláncolatra vonatkozó pozitív konstringenciaítélet alapja – nyelvi síkon jelentés-összetartó utalóelemek híján – az a valóságra vonatkozó, tapasztalati úton valószínűleg sok befogadó számára rendelkezésre álló tudás, hogy 'vannak iskolás gyerekek, akik a tanítás után egyedül mennek haza, egyedül melegítik meg a szülő által korábban elkészített ebédet, és egyedül töltik a délutánjukat, amíg a szülő haza nem ér', valamint az ezzel szoros kapcsolatban álló előfeltevés: 'ezért a szülő instrukciókkal szeretné biztosítani, hogy a gyereke úgy töltse a délutánt közvetlen szülői felügyelete nélkül is, ahogyan ő elvárja tőle'. Hasonlóképpen, a második mondatláncolathoz rendelhető referenciális jelenet megértését, az interszjektív kontextus rekonstruálását a tapasztalati tudáson alapuló, a befogadó által felismert és saját résztvevői perspektívájából relevánsnak ítélt

háttérismeretei biztosítják. Ez alapján a mondatláncolatból leképezhető jelentéshez például a következő összefüggő valóságvonatkozást tudja hozzárendelni: 'a közlő korán reggel indult munkába, amikor a partnere még aludt, ezért írásban közöl vele olyan új információkat, amelyeket az adott napszaktól és a kettejük közötti kapcsolatból fakadóan fontosnak tart'.

Kontrasztív szempontból érdekes megfigyelni, hogy Pilinszky János *Négy-soros* című verse, amely – gyenge konnexitása és az *alvó, éjjelek, égve, villanyt* szavak jelentése által hordozott kohéziója ellenére – a fenti üzenetekhez hasonló rövidszöveg benyomását kelti, eltérő tudásbázist mozgósít a rá vonatkozó befogadói konstringenciaitétel szempontjából.

*Alvó szegek a jéghideg homokban.
Plakátmagányban ázó éjjelek.
Égve hagyta a folyosón a villanyt.
Ma ontják véretem.*

A vers szövegmondatainak jelentéséhez rendelhető tényállások konstringensként való értelmezését nehezíti a kontextus(re)konstruálás kiindulópontjaként szolgáló megnyilatkozási nézőpont késleltetett megjelenése (harmadik és negyedik mondat), illetve éles szembenállása az első két szövegmondat időtlenséget és személytelenséget hordozó tartalmával. Emellett a nominális elemek távoleső referenciális értéke, a főnévi szó szerkezetek határozatlanságából fakadó tér- és időbeli lehorgonyzatlanúság, de elvontságukból, kevésbé hozzáférhető voltukból eredően a szokatlan jelzők és az egyéni szóalkotás is mind olyan tényezők, amelyek szűkítik az interszubjektív kontextus létrehozásához szükséges, azonosan aktiválható háttérismeretek körét. Irodalmi műről lévén szó, mind a nyelvileg kifejtett, mind a nyelvileg ki nem fejtett ismeretek megértésében, a feltételezeten utalt tényállások közötti relációk megalkotásában nagyobb szerep jut a befogadó nyelvre, nyelvhasználatra vonatkozó tudásának, enciklopédikus ismereteinek, valamint tudati tartaléka egyéni élményeinek és egyéni asszociációs képességének. Ez pedig nagyobb befogadói mentális erőfeszítést kíván, mint az egyéni vagy kollektív jellegű tapasztalati tudáson nyugvó konstringenciaitétel. Az irodalmi alkotások figuratív interpretációja nagy teret enged a befogadó egyéni élményein, intuícióin és asszociációs képességén alapuló kontextualizációnak, s ezek szükségszerűen szubjektív jellege miatt a versre vonatkozó értelmezések, így a befogadói konstringenciaitételek is egyénenként jelentősen különbözhetnek.

A táblázat 8. esete: nyelvi sík összefüggősége: –konnex, –kohezív; tényállás-relációk: –konstringens.

(8) *Holnap én fogok bevásárolni. A hegy magas. A labda elgurult.*

A (8) példa szövegmondatai sem grammatikai, sem szemantikai síkon nem mutatnak összefüggést, és az általuk feltételezeten jelölt tényállások sem minősülnek összefüggőnek. Bár a befogadói konstringenciaítélet független attól, hogy nyelvi síkon tetten érhetők-e utalóelemek, vagy sem, amint ezt a (7) rövidszöveg példája igazolta, azonban úgy tűnik, hogy a szövegmondatok jelentésbeli egységét megteremteni képes lexikai elemek hiánya nagyobb mértékben vált ki negatív konstringencia-benyomást, mint a szintaktikai utalóelemek hiánya.

Ez figyelhető meg a (8) példa esetében is. A 'bevásárlás' fogalmi séma aktíválódása ugyan itt is előzetes konstringencia-várakozást kelt, azonban összefüggőnek minősíthető tényállás-együttes elsősorban azért nem rendelhető a mondatok jelentéskomponenseiből leképezhető jelentéshez, mert a mondatokat alkotó elemek – *hegy*, *magas*, *labda*, *elgurult* – jelentése nem tartozik azonos szemantikai mezőbe, és nem is azonosíthatók a 'bevásárlás' fogalmi séma összetevőiként. Emellett a határozott névelőjű *a hegy* főnév és az adott dolog állandó tulajdonosságát jelölő *magas* melléknévvel hozzákapcsolt predikátum a világra vonatkozó olyan általános tudást közvetít, amely az egyes szám első személyű perspektívából aktivált 'bevásárlás' fogalmi séma specifikus kontextusába nem horgonyozható le. Az *a labda* határozott névelője révén megvalósult utalás pedig csak akkor lenne értelmezhető, ha a befogadó a megnyilatkozóval időben-térben azonos kommunikációs szituációban lenne. A harmadik mondat jelentése azonban ebben az esetben is a 'bevásárlás' fogalmi sémáján kívüli, mellékesként megjelenő tényállást (a közös figyelmi jelenetből történő megnyilatkozó ki szólást) jelölne.

3. Összegzés

E tanulmány annak vizsgálatára vállalkozott, hogy a szöveg vehikulumának nyelvi komponensei és a befogadói tudásbázisok miként járulnak hozzá a szövegre vonatkozó befogadói konstringenciaítélthez.

A szöveg által feltételezeten utalt tényállások konstringenciája ugyan nincs szükségszerű összefüggésben a szöveg nyelvi szerveződésének síkján tetten érhető konnexiós és kohéziós viszonyokkal, a nyelvi sík elemeinek vizsgálata mégis megkerülhetetlen, hiszen a szövegjelentés alapját a nyelvi szimbólumok és a hozzájuk rendelt jelentésegységek adják. A tanulmány a szövegösszefüggés nyelvi és tényállás-specifikus síkjainak nyolc lehetséges relációjából kiindulva elemez egy-egy rövidszöveget, s mutat rá egyes grammatikai utalóelemeknek és szemantikai jelentéskomponenseknek a szöveg konstringenciájában játszott szerepére, így például arra, hogy a főnév birtokos személyragja a referenciális jelenet megnyilatkozó perspektívájának előtérben tartásával, az igeidők személyragja az események időbeli lehorgonyzásával járul hozzá a tényállások szerves egészésként való befogadói értelmezéséhez.

A szöveg nyelvi síkjának elemei és a közöttük lévő viszonyok feldolgozásával párhuzamosan a befogadó a kontextus értelmezésében releváns, különböző természetű háttértudását is mozgósítja, hogy a szövegmondatok által (feltehetően) utalt tényállások között a nyelvi szerveződés síkján nem feltétlenül manifestálódó összefüggéseket rekonstruálja, s ezáltal az utalt tényállás-együttesre egy összefüggő valóságdarab mentális képét tudja vetíteni. A példaszövegekben a könnyen hozzáférhető, (egy adott közösségben) társadalmilag standardizált, közismert 'bevásárlás' fogalmi séma különböző nyelvi kifejtettségű változatainak elemzése a befogadó kollektív jellegű tapasztalati tudásának – valószínűleg könnyű hozzáférhetőségéből fakadó – alapvető fontosságát mutatta a referenciális jelenet sikeres (re)konstruálásában. Amennyiben az aktualizált fogalmiséma-változatban olyan jelentéses elemek vannak, amelyek nem tekinthetők a fogalmi séma inherens összetevőinek, a befogadó – a megnyilatkozó kommunikációs szándékát feltételezve – a feltehetően utalt tényállások összefüggő tényállás-konfigurációként való értelmezésére törekedve, nagyobb mértékben támaszkodik előfeltevésekre és kollektív, illetve egyéni tapasztalataira épülő asszociációkra. Emellett az elemzések azt is igazolták, hogy a tudáskeretek és a forogatókönyvek mint a világra vonatkozó tudásunkat strukturáltan tároló mentális keretek aktiválódása befogadói konstingencia-várakozást vált ki, s ennek beteljesülése a szövegértelem kiépülése során a nyelvi bemeneti adatok és a befogadó elméjében tárolt modell folyamatos összevetésének függvénye. Ez rámutat a befogadói konstingenciaitétel műveletként való vizsgálatának lehetőségére is.

Irodalomjegyzék

- BEAUGRANDE, R. DE–DRESSLER, W. 2000. *Bevezetés a szövegnyelvészetbe*. Budapest: Corvina K.
- CSÜRY I. 2017. A zabolátlan koherencia. In: Dobi Edit–Andor József (szerk.): *Officina Textologica 20. Tanulmányok a szövegkoherenciáról*. Debrecen: Magyar Nyelvtudományi Tanszék. 11–38.
- DOBI E. 2010. A szövegszerűtlenség reprezentálásának lehetőségeiről első közlésben. *Magyar Nyelvjárások* 48. 169–191.
- DOBI E. 2011. A szemiotikai textológia a magyar szövegtani kontextusban. Terminológiai kérdések a magyar nyelv szövegtanában. In: Dobi Edit (szerk.): *Officina Textologica 16. A szövegösszefüggés elméleti és gyakorlati megközelítési módjai. Poliglott terminológiai és fogalmi áttekintés. Petőfi S. János 80. születésnapjára*. Debrecen: Debreceni Egyetemi K. 11–36.
- DOBI E. 2012. A szemiotikai textológiai jelértelmezés szerepe a szöveg jelentésreprezentációjában. *Magyar Nyelvjárások* 50. 107–116.
- DOBI E. 2013. A nem tipikus szövegek jelentésreprezentációjának egy kérdéséről. *Magyar Nyelvjárások* 51. 169–177.

- DOBI E. 2015. Konstringencia és tematikus progresszió. *Magyar Nyelvjárások* 53. 121–128.
- DOBI E. 2016. Gondolatok a koherenciáról. In: Dobi E.–Andor J. (szerk.): *Officina Textologica 19. Tanulmányok a szövegkoherenciáról*. Debrecen: Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék. 11–20.
- DOBI E. 2019. A konstringencia lexiko-szemantikai vonatkozása. *Argumentum* 15. 534–544.
- DOBI E. 2021. *Nyelvtudományi Értekezések 170. A szemiotikai textológia hozadéka a szövegek jelentés-reprezentációjában*. Budapest: Akadémiai K.
- NAGY A. 2012. Szövegszerűtlenség a szövegszerűségben. (Szövegösszefüggés-hordozók nem prototipikus párbeszédes szövegben). In: Dobi E. (szerk.): *Officina Textologica 17. A szövegösszefüggés elméleti és gyakorlati megközelítési módjai. (Diskusszió)*. Debrecen: Debreceni Egyetemi K. 25–56.
- NAGY A. 2016. Befogadó és koherenciaitélet. In: Dobi E.–Andor J. (szerk.): *Officina Textologica 19. Tanulmányok a szövegkoherenciáról*. Debrecen: Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék. 46–58.
- PETŐFI S. J. 2004a. *A szöveg mint komplex jel. Bevezetés a szemiotikai-textológiai szövegszemléletbe*. Budapest: Akadémiai K.
- PETŐFI S. J. 2004b. A szövegösszefüggést biztosító relációk elemzésének aspektusai. In: Petőfi S. J.–Szikszainé Nagy I. (szerk.): *Officina Textologica 10. A szövegorganizáció elemzésének aspektusai. (Fogalmi sémák)*. Debrecen: Magyar Nyelvtudományi Tanszék. 11–22.
- PETŐFI S. J. 2009. *Officina Textologica 15. Egy poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram II. (Adalékok a verbális szövegek szövegösszefüggőség-hordozóinak vizsgálatához.)* Debrecen: Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék.
- TÁTRAI SZ. 2021. Nézőpont kérdése. A konstruálás pragmatikai vonatkozásairól. *Argumentum* 17. 532–550.
- TOLCSVAI NAGY G. 2021. *Kognitív szemantika*. Budapest: ELTE Eötvös K.

Forrás

- PILINSZKY J. 1992. *Összegyűjtött versei*. Budapest: Századvég K.

Language-specific Markers of Connectivity and Judgements on Constringency

In the approach of textology, textual coherence is ensured via constringency relations which, in turn, are interpreted by the given interpreter in terms of his/her knowledge about the world segment which, in his assumption, the text vehiculum to be interpreted relates to. Through the analysis of short texts, the present study examines how the linguistic components of the vehiculum and the interpreter's knowledge bases contribute to the judgement of constringency of the interpreter related to the relation of the facts that the text is supposed to represent.